

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Keele ja kirjanduse valdkonnakava muudatused

21.03.2023

Andrus Org, Tartu Ülikool

Merilin Aruvee, Tallinna Ülikool

Hele Liiv-Tellmann, HTM

Sisukord

Õppekava arendustöö
Valdkonnakava üldosa
Eesti keel
Kirjandus
Vene keel
Eesti keel teise keelena
Kuidas edasi?

Õppekava arendustöö

Õppekava arendustöö lähtekohad:

- nüüdisaegne õpikäsitlus
- uuemad teadusteooriad ja lähenemised aineõpetuses
- õppijakesksus, tema arengu dünaamika ja eakohasus
- probleemilahenduse, seoste märkamise ja loomise oskused
- õppesisu elulähedus ja aktuaalsus
- õppe sidusus ühiskonnas toimuvaga ja alusväärtustega
- haridustehnoloogia kasutamine ja digioskuste arendamine

Õppekava väljundipõhisus

Väljundipõhised õpitulemused

- toetavad lisaks baasteadmistele ja põhimõistetele ka *kõrgemate mõtlemistasandite arendamist*;
- *jätavad aega nüüdisaegseks õppeks*: valikud, kinnistamine, tagasiside, õpioskused, praktiliste ülesannete lahendamine;
- loovad eeldused *lõiminguks valdkonnasiseselt ja -üleselt* (horisontaalne lõiming õppeainete vahel, lõiming üldpädevuste ja läbivate teemadega);
- esitavad *teadmised, oskused ja hoiakud*, mis võimaldavad vastavas ainevaldkonnas *elukestvalt* toime tulla.

Valdkond “Keel ja kirjandus”

Ainevaldkonda kuuluvad järgmised õppeained:

- ✓ **eesti keel**
- ✓ **kirjandus**
- ✓ **vene keel emakeelena**
- ✓ **eesti keel teise keelena**

- Eesti keelest erineva õppekeelega koolidele eraldi kirjanduse ainekava enam pole.
- Eesti keele ja kirjanduse tundide arv jääb kõikides kooliastmetes samaks.
- Õpitulemused ja õppesisu kirjeldatakse eri tasandi dokumentides.
- Õppe- ja kasvatuseesmärgid on kirjeldatud kooliastmete kaupa teadmiste, oskuste ja hoiakutena.

Üldisemad muudatused

Uuendatud valdkonnakava koos ainekavadega

- süsteemsem ja sidusam tervik (nn vaiad)
- selgem aineõpetuse kontseptsioon ja täpsemad ainekirjeldused
- variatiivsemad õpitulemused
- keskendatus võtmeoskustele (nn tuumpraktikad)
- tekstikeskne ja -põhine aineõpetus
- autentsete ning elulised lugemis- ja tekstitoimingud
- rohkem vabadust ja mänguruumi aine vertikaalseks ülesehitamiseks

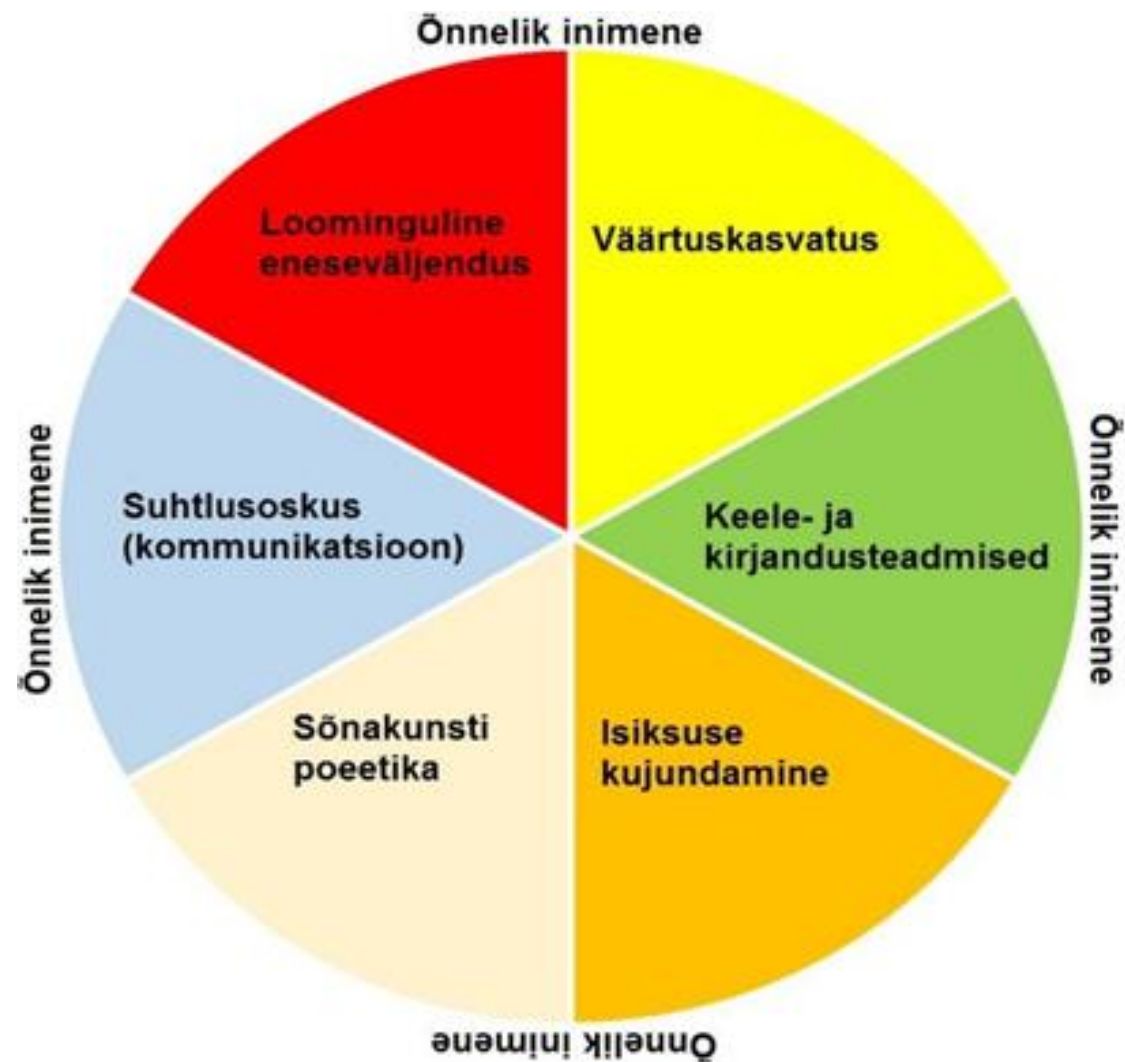

Keele ja kirjanduse valdkonna aluspõhimõtted (nn vaiad)

- 1) õpilase isiksuse kujundamine
- 2) väärtuspõhisuse kujundamine
- 3) suhtlemis- ja väljendusoskuse arendamine
- 4) (kirjandus)tekstide analüüsimine, tõlgendamine ja mõistmine
- 5) loominguline eneseväljendamine
- 6) keele- ja kirjandusteadmiste omandamine, kultuuripärandi väärtustamine

Keele ja kirjanduse valdkonna aluspõhimõtted (nn vaiad)

KEELE JA KIRJANDUSE TARKUS

Mõistab kirjandusteose kunstilisi väärtusi ning eri laadis ja žanris tekstide sisu ja väljendusviisi.

Väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi ja eetilisi hoiakuid ja tõekspidamisi, rikastab tunde- ja mõttemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

Saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana.

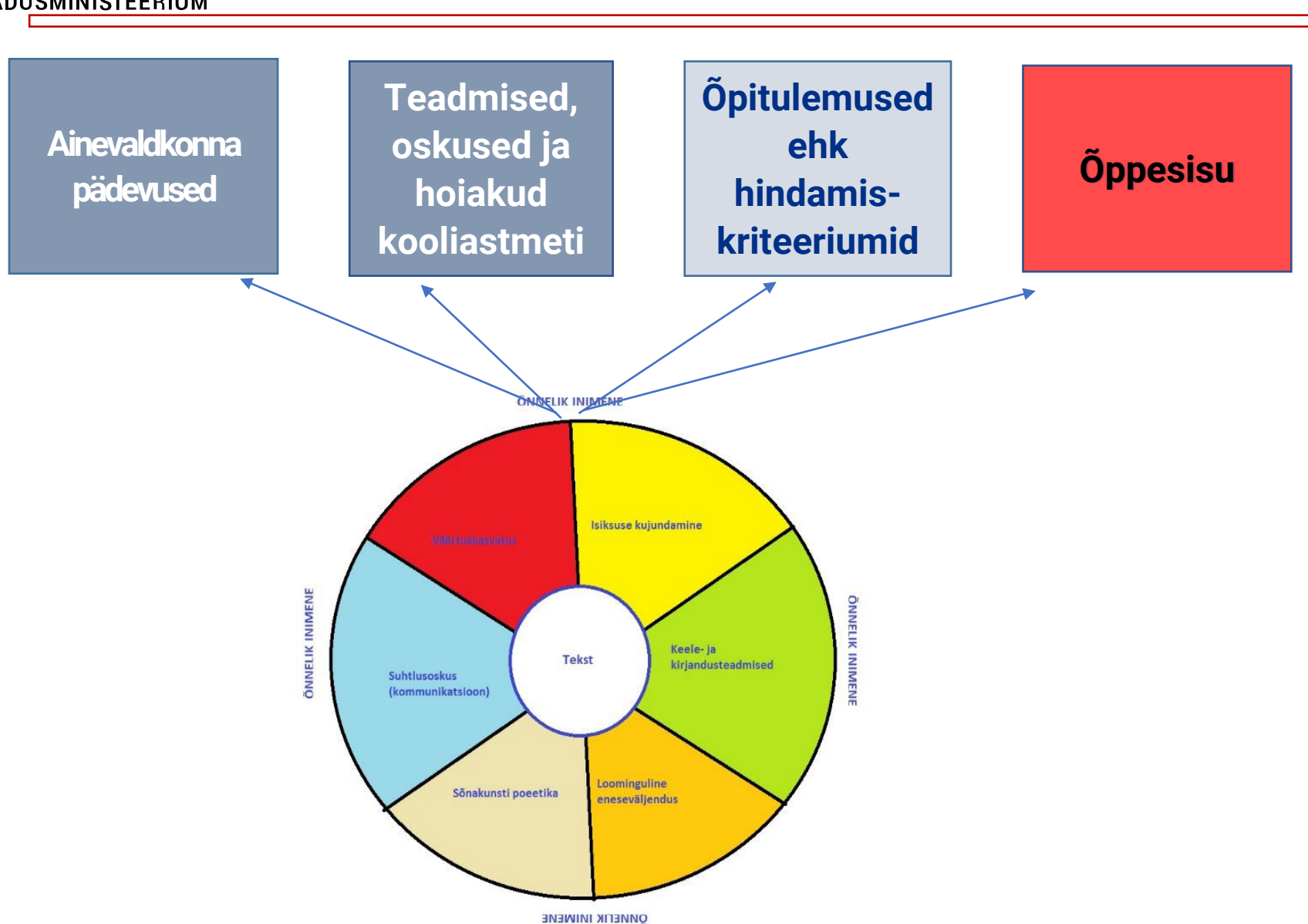
Leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit.

Loob ja esitab eri liiki tekste. väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult.

Väärtustab keelt kui kultuuri kandjat, rahvuskirjandust, oma rahva pärimust ning kultuurilist mitmekesisust.

Valdkonna- ja ainekava sidusus

Hindamine

I kooliastmes

- ✓ jutustavad tekstid
- ✓ jutustus pildi, pildiseeria või muu alusteksti põhjal

II kooliastmes

- ✓ jutustav kirjand, põhjendavad tekstid, jutustus alusteksti põhjal
- ✓ arvustus
- ✓ kirjeldus, iseloomustus
- ✓ kokkuvõtted, kultuuriainelised lühiuurimused, nende põhjal loodud esitlusi ja ettekandeid ning e-kiri

Hindamine

III kooliastmes

- ✓ arutlev kirjand: selle ülesehitus, teksti vastavus teemale, asjakohased näited, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskus ning isikliku suhtumise väljendamine põhjendatud argumentide toel.
- ✓ **kindlal eesmärgil** kirjutatud ülevaated ja kultuuriainelised lühiuurimused, nende põhjal loodud esitlused ja ettekanded
- ✓ avaliku suhtluse žanrid, nt avaldus
- ✓ levinumad meediažanrid
- ✓ hindamiskriteeriumid arvestavad tekstiliigile omaseid tunnuseid ja õpilase keelelist arengut. Hindamiskriteeriumid puudutavad tekstide sisu ja ülesehitust, konteksti sobivat lausestust ja sõnastust, õigekirja ja vormistust

Keeleõpetuse rõhuasetused

- ✓ Keeleteadlikkus: teadmine + põhjendus
- ✓ Preskriptiivne, deskriptiivne → kaalutlev keeleõpe
- ✓ Mitmekülgsed lugemis- ja tekstitoimingud
- ✓ Keeletaju või -tunnetuse süvendamine
- ✓ Tekstid ja keelesüsteem
- ✓ Erinevate keeleallikate kasutamine, sõnaartikli lugemine
- ✓ Žanripõhine lähenemine

II ja III kooliaste

- 1) olukorrale vastava suhtluskanali ja suhtlusviisi valik
- 2) dialoogi pidamine, arvamuse väljendamine ja teiste kuulamine
- 3) õpitud tekstiliikide iseloomustamine, võrdlemine ja koostamine
- 4) ainealaste teabekeskondade kasutamine
- 5) korrektne vormistus
- 6) keelesüsteemi valdamine

Gümnaasium

- 1) tekstide vahendamine
- 2) tarbetekstide analüüsimine, tõlgendamine ja mõistmine
- 3) pragmaatilise eesmärgiga tekstide kirjutamine
- 4) kriitiline teksti vastuvõtt ja -loome, enesekontroll

II ja III kooliaste

- 1) Suuline ja kirjalik suhtlus
- 2) Teksti vastuvõtt
- 3) Tekstiloomine
- 4) Keeleteadlikkus

Eesti keele kursused gümnaasiumis

Kolm teooriakursust ja kolm praktilist kursust:

1. „Teksti keel ja stiil”
2. „Praktiline eesti keel I”
3. „Meedia ja mõjutamine”
4. „Praktiline eesti keel II”
5. „Keel ja ühiskond”
6. „Praktiline eesti keel III”

Kirjandusõpetuse rõhuasetused

- ✓ kirjandus kui kultuuri- ja kunstiaine
- ✓ mitmekülgsed lugemis- ja tekstitoimingud
- ✓ lugejakeskne teosekäsitlus
- ✓ tekstipõhine poetikakeskne lähenemisviis
- ✓ tekstianalüüs vs kirjanduslugu
- ✓ teemakeskne lähenemisviis
- ✓ võrdlev lähenemisviis (eesti ja maailmakirjandus koos)
- ✓ keele- ja kirjandusteadmised (mõisted, sõnavara, kontekst)
- ✓ lõiming teiste õppeainete, kunstiliikide ja kultuuriruumiga

Kirjandusõpetuse võtmeoskused

Kirjandusõpetuse võtmeoskused II ja III kooliastmes:

- 1) tervikteoste ja tekstikatkendite lugemine ja tutvustamine
- 2) tekstide jutustamine ja esitamine
- 3) kirjandustekstide analüüsimine, tõlgendamine ja mõistmine
- 4) omaloominguline kirjutamine
- 5) kirjandusteadmiste omandamine (sh kirjandusmõistete tundmine)

Kirjanduse õpitulemusi hinnatakse eesti keele õpitulemustest eraldi **alates 5. klassist.**

Kirjandusõpetuse võtmeoskused

Kirjandusõpetuse võtmeoskused gümnaasiumis:

- 1) ilukirjandustekstide lugemine ja tutvustamine
- 2) teksti kui terviku mõistmine, selle analüüsimine ja tõlgendamine
- 3) sõnakunsti poeetika ja kujundikeele tundmine
- 4) väljendusoskuse arendamine nii kõnes kui ka kirjas
- 5) kirjandusteadmiste omandamine (sh kirjandusmõistete ja kirjandusloolise konteksti tundmine)

Suunised koolikirjanduse valikuks

- Leida lugemistekste nii **ajastust, voolust** kui ka **žanrist** lähtuvalt.
- Hoida **proosa-, luule-** ja **draamateoste** valikul mõistlikku tasakaalu.
- Arvestada **klassikalise** ja **nüüdisaegse kirjanduse** põhjendatud mõõdusuhet.
- Pidada teoste valikul silmas õpilaste psühholoogilisi ja intellektuaalseid **võimeid**, aga ka **huvisid**.
- **Eesti kirjandus** on soovitatavalt kandvamas rollis kui maailmakirjandus.
- Pöörata senisest rohkem tähelepanu **eesti luulele** ja **luulekogude** käsitlemisele.

Kirjandustekstide lugemissuunised

Koolikirjanduse valikupõhimõtted:

- **kohustuslik lugemine** – pakub õpilastele kirjanduskogemuse ühisosa ja tähendab nihet tüvitekstide käsitlemise poole
- **suunatud lugemine** – lähtub õpetaja antud soovitustest ja põhjendatud valikutest
- **vabalugemine** – annab õpilasele vabaduse valida raamatuid oma huvidest lähtuvalt

Tüvitekstid ja esindusautorid koolis

- ✓ **II kooliaste:** E. Raua „Kalevipoja“ adaptatsioon, E. Bornhöhe „Tasuja“, J. Krossi „Mardileib“, F. R. Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ vm eesti muinasjutu- või muistendikogumik
- ✓ **III kooliaste:** A. Kitzbergi „Libahunt“, E. Vilde „Pisuhänd“, O. Lutsu „Kevade“, A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“ ja A. Kiviräha „Rehepapp“
- ✓ **Gümnaasiumiaste:** A. H. Tammsaare „Tõde ja õigust“ (I osa), A. Gailiti ja J. Krossi loomingut, katkendeid F. R. Kreutzwaldi „Kalevipojast“
- ✓ **Eesti luule esindusautorid** põhikoolis on L. Koidula, Juhan Liiv, M. Under, H. Runnel ja L. Tungal; gümnaasiumis B. Alveri, P.-E. Rummo, J. Kaplinski, J. Viiding ja D. Kareva

Kirjanduskursused gümnaasiumis

Kolm teemakursust ja kaks kirjanduslookursust:

1. „Pärimus ja kirjandus”
2. „Identiteet ja eesti kirjandus”
3. „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I”
4. „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II”
5. „Kirjandus ja ühiskond”

Vene keel emakeelena

Tunnijaotusplaani muudatused põhikoolis

Õppeaine	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Eesti keel	19	11	6
Vene keel	13 (oli 19)	8 (oli 11)	3 (oli 6)
Kirjandus		4	6
Eesti keel teise keelena	12	15	15

Vene keel põhikoolis

Õpitulemused on üldised, ei ole jaotatud osaoskuste vahel.

- ✓ Keeleteadlikkus: teadmine + põhjendus
- ✓ Kriitilise mõtlemise kujundamine esimesest kooliastmest alates
- ✓ Mitmekülgsed lugemis- ja tekstitoimingud, läbivalt koos nii suulise kui ka kirjaliku keeleoskuse arendamine
- ✓ Keeletaju või -tunnetuse süvendamine
- ✓ Tekstid ja keelesüsteem
- ✓ Erinevate keeleallikate kasutamine, sõnaartikli lugemine
- ✓ Žanripõhine lähenemine
- ✓ Esimesse kooliastmesse on lisatud ilukirjanduse lugemisega seotud õpitulemused.

Vene keele kursused gümnaasiumis, kui koolis toimub kuni 40% õpe vene keeles

Kuus kursust:

- „Keel, ühiskond ja kultuur“
- „**Meedia ja mõjutamine**“
- „Tekst ja stiil“
- „Suuliste tekstide vastuvõtt ja loomine“
- „Kirjalike tekstide vastuvõtt ja loomine“
- „Praktiline vene keel“

Siiani kohustuslikud olnud kursused vene keele ja kirjanduse ainekavadest on üle viidud GRÕK lisa 8sse „Ainevaldkondlikud valikkursused“.

Eesti keel teise keelena

- **Eesti keel teise keelena õppimine ja õpetamine**
- **1.** Muu õppekeelega klassis.
- **2.** Üleminekuklassis, kus hakatakse kõiki õppeaineid õppima eesti keeles.
- **3.** Eesti keel teise keelena muu kodukeelega lapsele koolis, kus üldjuhul on õppijate emakeel eesti keel ja õppekeel on eesti keel.
- **Erakoolidel** eestikeelsele õppele ülemineku kohustust ei ole, küll aga on neil kohustus rakendada Eesti riiklikku õppekava, sealhulgas tõsta eesti keele kui teise keele tundide arvu ja tagada õpilastele põhikooli lõpuks sihttaseme B2 saavutamine.

Eesti keel teise keelena

Kooliastme õppe- ja kasvatusesmärgid -> **kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud**

Aluseks on [Euroopa keeleõppe raamdokument ja sõsarväljaanne](#).

Keeleõppeks on oluline toetav ja sõbralik õhkkond

- Õppekeskkond: Kool koostöös aineõpetajatega korraldab keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpet:
- 1) viisil, kus luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu;

Õppija hindab ennast ise

- Õpilane kaasatakse hindamisprotsessi, et ta saaks analüüsida oma õpitegevust ja tagasisidestada kaasõpilaste sooritusi.

Mitmekultuurilisus

- 1) väärtustab keelt ja kirjandust kui (rahvus)kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendajat ning mõtlemis- ja tunnetusvahendit, teadvustab keelt identiteedi osana, väärtustab keelelist ja kultuurilist mitmekesisust.

Eesti keel teise keelena

Kooliastmete lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

3. klassi lõpetaja väärtustab eesti keelt kui avaliku suhtluse vahendit ning saavutab A2-keeleskustaseme, mis tähendab, et ta ...

- 1) saab aru lihtsatest kirjalikest ja suulistest tekstidest;
- 2) väljendab oma vajadusi, kirjeldab lähiümbrust, inimesi ja toiminguid, osaleb lihtsas lühivestluses;
- 3) leiab vajalikku infot ümbritsevast keskkonnast;
- 4) koostab kirjalikke lihtsaid lühitekste;
- 5) teab mõningate Eestis ja oma kodukohas toimuvate ürituste nimetusi ja tuntud inimeste nimesid;
- 6) tunneb ja järgib esmaseid viisakusnorme.

6. klassi lõpetaja väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab B1-keeleskustaseme, mis tähendab, et ta ...

- 1) saab aru kirjalikest ja suulistest tekstidest;
- 2) väljendab ja põhjendab oma arvamust, räägib oma kogemustest ja kavatsustest, tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
- 3) kasutab leitud infot suhtlusülesannete täitmiseks;
- 4) koostab isiklike lihtsaid eri tüüpi tekste;
- 5) on kursis mõningate Eestis ja oma kodukohas toimuvate või toimunud üritustega ja tuntud inimeste tegevusega;
- 6) tunneb ja kasutab mõningaid eestikeelseid meediaväljaandeid;
- 7) tunneb ja järgib üldisi viisakusnorme.

Eesti keel teise keelena

Kooliastmete lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

9. klassi lõpetaja väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab **B2-keeleoskustaseme**, mis tähendab, et ta ...

- 1) mõistab konkreetsel ja abstraktsel teemal tekste;
- 2) suhtleb loomulikult ja ladusalt erinevatel teemadel;
- 3) väljendab, põhjendab ja kaitseb oma seisukohti;
- 4) loob sidusaid ja loogilisi eri tüüpi tekste eri teemadel;
- 5) on üldiselt kursis Eestis ja oma kodukohas toimuvate või toimunud olulisemate üritustega ja tuntud inimeste tegevusega;
- 6) tunneb ja kasutab mõningaid eestikeelseid meediaväljaandeid;
- 7) teadvustab eesti kultuuri suhtlustavade eripära ning arvestab neid suhtluses.

Gümnaasiumilõpetaja väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab **C1-keeleoskustaseme**, mis tähendab, et ta

- 1) kasutab keelt loomulikult, paindlikult ja tulemuslikult enamikes suhtlusolukordades;
- 2) mõistab üksikasjalikult pikemaid ja keerukamaid eri valdkonna tekste;
- 3) tunneb ja kasutab eestikeelset meediat, jälgib Eestis toimuvat;
- 4) arutleb olulistel ühiskondlikel teemadel; väljendab, põhjendab ja kaitseb oma arvamusi ja seisukohti täpselt ja ladusalt;
- 5) kirjutab sobiva ülesehituse ja väljenduslaadiga eri žanris ja stiilis tekste.

Head eesti filoloogid! Ootame Teid eesti keele eksameid hindama.

Pakume:

- võimalust saada ülevaade õpilaste eesti keele oskusest,
- väärtuslikku hindamise kogemust,
- hindamist toetavaid koolitusi.

Hindamise aeg: aprill-mai

Töö on tasustatav.

Huvilistel palume oma soovist teatada: hindajad@harno.ee

- Õppekava infoportaal
- - uuendatud õppekavade võrdlus
- - uuendatud ainekavad
- - infotundide salvestused ja esitlused
- - mitmeid abimaterjale õppekavade rakendamiseks

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Täname kuulamast!

Värskendavat tuult tiibadesse
ja
loomevabadust õpetajatöös!